

УДК 821.161.2:94(477) «2013/2015»

Галина Білик

ОСОБЛИВОСТІ ЗОБРАЖЕННЯ РЕВОЛЮЦІЇ ГІДНОСТІ В УКРАЇНСЬКІЙ ЛІТЕРАТУРІ 2013–2015 РОКІВ

Стаття осмислює українську літературу 2013–2015 років, присвячену Революції Гідності, або Євромайданові. Окреслюються п'ять основних груп тематичних видань: майданна лірика; майданний епос; хроніка подій, зокрема фотоальбоми; книги пам'яті; публіцистика Майдану. Особливий акцент зроблено на жанрових різновидах літературно-художніх творів, їхньому проблемно-тематичному й ідейному наповненню, стильових пошуках літераторів. Зауважується, що примітними в літературно-художніх творах цієї тематики є історизм, нефікційність, розробка «історії», «хроніки», «літопису», «записок», «щоденника» як видів епосу; вони часто розбудовані як «мікс» і гіпертекст, містять вагомий ілюстративний компонент, мають виразне соціально-політичне ангажування.

Ключові слова: українська література 2013–2015 років, тема Євромайдану, або Ре-

волюції Гідності, типологія видань, генерика, історизм.

Упродовж 2013–2015 років в українському письменстві з'явилася й повноцінно художньо визріла нова тема, пов'язана з Революцією Гідності, або Євромайданом. Кожен із громадян України, а також небайдужа до долі нашого народу широка європейська та світова спільнота міцно тримає в пам'яті події недалекого минулого, досі продовжуючи осмислювати й емоційно переживати те, що відбулося в Києві наприкінці 2013 – на початку 2014 року. Вітчизняні вчені-історики, не припиняючи дискусій (див. [5] та ін.) довкола цієї чергової спроби українців стати нарешті на шлях цивілізаційного розвитку [2], виробили її детальний хронопис, назавжди зафіксувавши кожен аспект цього доленого зрушення в нашому бутті та свідомості. Нагадаємо основні дати:

© Г. Білик, 2015

«2013 р.:

21 листопада – початок Революції Гідності. Кабінет Міністрів України вирішив призупинити процес підготування до укладання Угоди про асоціацію між Україною та Європейським Союзом.

24 листопада – великий мітинг на Майдані Незалежності. Перші сутички із міліцією.

30 листопада – перший силовий розгін мітингувальників.

1 грудня – півмільйонне Всеукраїнське народне віче на Майдані Незалежності. Захоплення КМДА і Будинку профспілок.

8 грудня – «Марш мільйонів».

15 грудня – «День гідності». Євромайдан прийняв резолюцію, яка забороняє Президентіві підписувати угоду про вступ України в Митний союз.

22 грудня – створення загальнонаціональної організації Всеукраїнське об'єднання «Майдан».

2014 р.:

16 січня – прийняття Верховною Радою «Диктаторських Законів».

19–22 січня – криваві сутички між мітингувальниками і «Беркутом».

22 січня – перші жертви Революції Гідності. Смерть Сергія Нігояна та Михайла Жизневського.

22–27 січня – захоплення Державних Адміністрацій в областях України.

28 січня – Верховна Рада України скасувала «диктаторські закони 16 січня». У цей же день М. Азаров та весь уряд пішов у відставку.

29 січня – Верховна Рада ухвалила законопроект щодо амністії учасників акцій протесту.

15 лютого – мітингувальники почали звільняти КМДА.

18–20 лютого – пік Революції. Криваві сутички в центрі Києва, підпал Будинку профспілок та смерть багатьох євромайданівців («Небесна Сотня»).

20 лютого – Верховна Рада прийняла постанову «Про засудження застосування насильства, яке призвело до загибелі мирних громадян України».

21 лютого – лідери опозиції підписали з В. Януковичем угоду, але Євромайдан не визнав її і вирішив йти до кінця.

Ніч 21 на 22 лютого – втеча В. Януковича.

22 лютого 2014 р. – кінець режиму Януковича: Верховна Рада України 328-ма голосами народних депутатів підтримала Постанову про усунення Віктора Януковича з посади Президента України. Завершення Революції Гідності – першого етапу у боротьбі українського народу за свою незалежність» [1].

Три місяці – 21 листопада 2013 року – 22 лютого 2014 року – відчайдушно-переможного спротиву українців реакційному владному режимові, котрий узяв у заручники цілий народ і був готовий узамін на своє подальше збагачення остаточно зруйнувати засади його самовизначення й підпорядкувати Москві, знайшли небувалий резонанс в інформаційному просторі країни й зокрема на терені письменства. І з плинном часу тільки дедалі активніше культивуються нові тексти, доволі часто – цілком оригінальної художньої форми, довкола цієї сповненої болю сторінки нашого новітнього політичного літочислення.

Зауважимо, що мотив «майданної боротьби» в українській літературі (як і в усій моделі національного справування) – утрадиційнений: пригадаймо рядки П. Тичини «*На майдані коло церкви / революція іде. / – Хай чабан, – усі гукнули, / – за отамана буде*», виголошені 1918 року; твори про Революцію на Граніті 1990 року й Помаранчеву Революцію 2004 року тощо. А втім, і кількісно, і якісно написаного сьогодні про Євромайдан відомими авторами чи й зовсім початківцями – в рази більше, і це справді потужний напрямок у сучасному письменстві.

Більшість із тематичних видань (вітчизняних і зарубіжних) зафіксовано у Вікіпедії [10]: там наразі подибуємо перелік на 78 позицій, із-поміж яких укладачі вирізняють (до речі, не завжди точно) такі жанрові групи, як «спогади» (13), «літературні твори та збірки» – «поезію» (20), «прозу» (13), «збірки статей» (9), «монографії» (4), «фотоальбоми» (10), «різне» (9), написані англійською (7), італійською (1), німецькою (5), польською (3), російською (5), українською (49), французькою (1) мовами, інколи дво- (6) і тримовні (1).

На жаль, ці видання поки що не викликали достатньої уваги у вітчизняних учених і читачів. Так, маємо низку рекламно-презентаційних матеріалів в Інтернеті чи періодиці про вихід тієї або тієї книги, поодинокі огляди й рецензії, проте системне, фахове бачення проблеми лише починає визрівати (див. [9]). Читач же, сучасник Євромайдану, на наш погляд, досі перебуває в надто тісному душевному зв'язку з детально зафіксованими його пам'яттю епізодами тримісячного змагання з режимом В. Януковича; він переповнений картинками, враженнями, болем, які й чинять сприйняттевий бар'єр, до того ж поглиблений, з одного боку, розчаруваннями курсом нинішньої влади, зокрема в питанні встановлення справедливості й покарання винних у вбивстві і знущанні над мітингувальниками, а з другого боку, – зануренням у ще більш трагічну стихію – війну з російським окупантом. Але, певні, з часом інтерес до літератури

про Революцію Гідності швидко зростатиме, й передусім тому, що вона фіксує неперехідні цінності українського народу, показує нас у момент виняткового національного єднання, потужного вияву найкращих душевних рис і сили духа кожного чесного громадянина, умножених чіткою цілеспрямованістю суспільства – ступити на якісно вищий щабель державного розвитку. Її пафос і психологізм несуть катарсичну, терапевтичну, формувальну функції, впливаючи на читачів, залежно від стильового формату тексту, емоційністю і красою слова, майстерністю нарративних, хронотопічних, жанрових стратегій, художніми експериментами й глибокими інтелектуальними рішеннями, філософськими й соціально-політичними відкриттями, народженими через змістовні дискусії, особисті життєві уроки персонажів чи авторів творів тощо. Відтак літературознавці мусять активно напрацьовувати дослідницький матеріал, готуючись до цього невідворотного широкого суспільного запиту, переконані, вже в близькому майбутньому. Цим і зумовлена актуальність нашого огляду.

Об'єктом обстеження стали власне українські друки з виразним естетичним компонентом (їх більше 50-ти), **предметом** – особливості художнього виформування в них образу Революції Гідності. **Мета** дослідження – з'ясувати характер опрацювання сучасним українським письменством актуальної теми Євромайдану, встановити духовно-інтелектуальні й вираженеві (поетикальні, жанрові, стильові) творчі інтенції, реалізовані в цих текстах.

Науковий підхід дозволяє нам вичленити в об'єкті аналізу *авторські твори/збірки* й *колективні збірники/збірки* (з укладачем, упорядником) громадсько-політичного, літературно-художнього (художнього, документально-художнього) цільового призначення, здебільшого текстові з окремими ілюстраціями, але подеколи і комплекти, насичені світлинами й малюнками, як і такі, в яких переважає образотворчий компонент. За соціальною функцією виокремлюємо *публіцистичну* (статті, есе, нариси, бесіди, інтерв'ю, записки), *художню* (вірші, пісні, казки, оповідання, новели, нариси, повісті, романи), *мемуарну* (спогади, щоденники, записки, листи, хроніки), *масово-інформаційну* (замітки, списки) літературну продукцію та мистецькі видання. Дещо умовно (бо чимало книг, приміром, містять ілюстративний компонент, а окремі з них і задумувалися як генологічні мікси) зводимо їх у *н'ять жанрових груп*, а саме:

– *майданна лірика*: І. Бойчук. Сила слів. Хмельницький, 2014; А. Бондар. Пісні пісні. Збірка низької поезії та примітивної лірики.

Чернівці, 2014; Борітеся – поборете! Поетика революції / О. Уліщенко. Х., 2014; С. Весна. Рабів до раю не пускають. К., 2014; Говорить Майдан. Збірка революційної поезії. К., 2014; О. Данилюк. Напівпровідник. Преторіанці: після і до революції. К., 2014; Н. Дичка. Знакове світло Майдану. К., 2014; До барикад. Антологія кіровоградської революційної поезії. Кіровоград, 2014; Євромайдан. Лірична хроніка / В. Карп'юк. Брустурів, 2014; О. Ірванець. Пісні війни. Вірші останніх років. К., 2014; Материнська молитва. Українки – героям Майдану: Поезії. К., 2014; Небесна сотня. Антологія майданівських віршів / А. Воронюк. Чернівці, 2014; Д. Павличко. Вірші з Майдану. К., 2014; Ю. Руф. Час революції. А., 2014 та ін.;

– *майданний епос*: В. Амеліна. Синдром листопаду, або Номо Comptiens. Брустурів, 2014; В. Базів. Армагедон на Майдані. К., 2014; Євромайдан: хроніка відчуттів / В. Карп'юк. Брустурів, 2014; Євромайдан. Хроніка в новелах / В. Карп'юк. Брустурів, 2014; В. Івченко. 2014. К., 2015; А. Кокотюха. Вогняна зима. Х., 2015; Х. Лукашук. Казка про Майдан. А., 2014; В. Медвідь. Незламні. Луцьк, 2014; С. Процюк. Під крилами великої Матері. Ментальний Майдан. Брустурів, 2015; І. Роздобудько. Гудзик-2. Десять років по тому. К., 2015; М. Рудневич. Я з Небесної Сотні. К., 2014; І. Семесюк. Щоденник україножера. К., 2014 та ін.;

– *хроніка Майдану, зокрема фотоальбоми*: К. Бердинських. Є люди. Теплі історії з Майдану. К., 2014; К. Галушко. Майданний семестр. Революционные хроники киевского препода. Чернівці, 2015; Н. Гук. Євромайдан (звичайні герої). К., 2015; Дневник Євромайдана. Революция глазами журналистов «Репортера». Книга 1. Ноябрь-декабрь 2013 года / О. Стрельников. К., 2014; 94 дні. Євромайдан очима ТСН / А. Чех. К., 2014; Літопис самовидців: дев'ять місяців українського спротиву / Т. Терен. К., 2014; Люди Майдану. Хроніка. Фотоальбом / Л. Івшина. К., 2014; Ю. Орлова. 111 днів Майдана. Записки киевлянки. К., 2014; М. Димид, К. Димид. Каміння Майдану. А., 2014; Повстанська абетка. К., 2014; С. Шевченко. Майдан Гідності. К., 2014 та ін.;

– *книги пам'яті*: Книга-реквієм «Небесна сотня» / Т. Шахівська. К., 2014; Майдан гідності! (Пам'яті «Небесної сотні») / С. Козак. К., 2014; Небесна сотня / О. Трибушина, І. Соломоко. К., 2014 та ін.;

– *публіцистика*: І. Загребельний. Майдан. Хроніка недореволюції. Дніпропетровськ, 2014; С. Кошкина. Майдан. Нерассказанная история. К., 2015; А. Мухарський. Майдан. (Р)Еволюція духу. К., 2014; М. Слабошпицький. Гамбіт надії. К., 2014 та ін.

Літературу про Революцію Гідності, безумовно, слід віднести до *історичної*, хоч і нотує вона історію сьогодення. Кожен із цих творів прив'язаний до Євромайдану як непересічного факту, котрий спричинив його появу. Основна маса їх заснована на реальних подіях і напевне на до конкретного часу та простору, локалізованого здебільшого в уже зауваженому тримісячному екзистенціальному проміжку – народному протесті на Майдані Незалежності в центрі Києва. Увиразнюють нефікційність зображеного правдиві назви вулиць, площ, парків, споруд, установ (Грушевського, Інститутська, Європейська площа, Український дім, Маріїнський парк, Жовтневий палац, Будинок профспілок, КМДА тощо) й ситуативно актуалізованих реалій та видів занять (бруківка, барикада, коктейль Молотова, щит, каска, «Беркут», снайпери, сотня, самооборонна, волонтери тощо), імена та прізвища політиків, громадських діячів, журналістів, рядових мітингувальників, героїв Небесної Сотні (як-от Сергій Нігоян, Михайло Жизневський, Юрій Вербицький та ін.). Літератори переживають і осмислюють ті чи ті епізоди загальної фабули революції, більшою або меншою мірою моделюючи її цілісний образ; мовлять про історичних осіб або використовують їх як прототипи, створюючи доволі пізнавані персонажі; говорять про уроки революції, сподіваються на її позитивні наслідки згодом. Відтак Майдан-2 стає тим містком, який ми перейшли, прямуючи з минулого в майбутнє, і кожна чергова актуалізація його письменством означає, говорячи педагогічною мовою, повторення, узагальнення, систематизацію, поглиблення пройденого, роботу над помилками, увиразнення перспективи, що обов'язково мусить позначитися на нашому подальшому бутті. Така художня мета, різною мірою усвідомлена, веде за собою творців історичного жанру.

Історичний формат творів про Революцію Гідності зумовлює ще й деякі інші їхні особливості на рівні жанрології та поетики. Приміром, це тяга до творення «історій» як видових форм прози:

1) документально-художніх історій-нарисів, нотаток, образків, інтерв'ю тощо про активних учасників протесту (самооборону, волонтерів – людей різного віку, статків, професій) і випадкових стрічних на Майдані, які часто спеціально прибували до Києва не лише з усієї України, а й з інших держав, щоб долучитися до хвилюючого людського моря, розділити його енергетику («Є люди. Теплі історії з Майдану» К. Бердинських, «Євромайдан. Звичайні герої» Н. Гук тощо); авторських історій-саморефлексій – про своє сприйняття Майдану («Мій Євромайдан» Ю. Шеляженка, «Моя револю-

ція» А. Юркевича, «Майдан... Хто, якщо не я?» В. Розуменка та ін.); історій-меморіалів, зафіксованих у книгах про Небесну Сотню;

2) художніх історій-оповідей, репрезентованих через традиційний казковий («Казка про Майдан» Х. Лукашук), новелістичний («Євромайдан: хроніка в новелах»), повістевий («Я з Небесної Сотні» М. Рудневича), романний («Синдром листопаду, або Ното Compatiens» В. Амеліної, «Армагедон на Майдані» В. Базіва, «Вогняна зима» А. Кокотюхи тощо) наратив, в основі якого – об'єктивний перебіг майданних подій (часто з фіксацією реальних імен тодішніх державних і громадсько-політичних діячів), на фоні якого митець викладає вигадану сюжеттику;

3) художньо-публіцистичних альтернативних історій – кітчево-сатиричних і футурологічних провокацій, котрі репрезентують Революцію Гідності й постмайданні події через контроверсії, набутки сміхової культури й авторські проекти бачення майбутнього України («Майдан. (Р)Еволюція духу» А. Мухарського (у своїй художній частині), «Щоденник українського» І. Семесюка, «Маятник революції», «Київ Хунта Сіті» Д. Савченка та ін.).

Історичний формат тексту, як правило, тягнє до лінійності часу й неперервності хронологу, відтак доволі поширені серед творів про Революцію Гідності *хроніки, літописи* і – як їхні суб'єктивовані варіанти – *записки, щоденники*: наприклад, брустурівська «майданна трилогія» – «Євромайдан. Лірична хроніка», «Євромайдан: хроніка відчуттів», «Євромайдан: хроніка в новелах»; «Майданный семестр. Революционные хроники киевского препода» К. Галушка; «Літопис самовидців: Дев'ять місяців українського спротиву»; «111 днів Майдана: Записки киевлянки» Ю. Орлової; «Дневник Євромайдана. Революция глазами журналистов «Репортера». Книга 1. Ноябрь-декабрь 2013 года», «Приватний щоденник. Майдан. Війна» М. Матіос тощо).

Разом із тим постає питання про джерела історичного матеріалу, і тут проявляється чергова новаторська і специфічна ознака літератури про Революцію Гідності: в певній своїй частині вона сформована як *гіпертекст* – із постів у соціальних мережах, блогів, колонок, стрімів, фрагментів виставлених в Інтернеті художніх творів, статей, документів, створених у реальному часі авторизованими чи анонімними дописувачами – «свідками» історії. Автори й упорядники добирають такі висловлювання-сегменти, інкрутуючи ними архітектоніку цілого корпусу тексту. Це відповідає екзистенціальній меті видань: сформувати максимально правдивий, деталізований, багатоголосий об-

раз Євромайдану, який після свого трагічного обарвлення переріс вимір статичного факту і набув плинності процесу, в якому кожен із нас має свою роль і відповідальність. *«Це писалося для друзів, це писалося для себе і не збиралося стати історією, але стало, – коментує реалії трансформування особистого висловлювання мовця з одного стильового поля в інше нині вже нобелівська лауреатка С. Алексієвич у передмові до «Літопису самовидців», – <...> зазвичай це прогавлена історія, вона зникає безслідно – історія людських почуттів. <...> А в сучасній людині, тисячу разів ошуканої телевізором і книгою, все сильніша жага дізнатися: як же було насправді? Як було на війні, в Чорнобилі... на Майдані... Дізнатися не від письменника, а від такої ж людини, як сама. Цій людині вона ще вірить останньою вірою»* [6, с. 3]. До гіпертекстових комбінацій удаються А. Мухарський у книзі-калейдоскопі (мистецько-культурологічному проекті) «Майдан. (Р)Еволюція духу», А. Савицька й А. Миргородський у книзі «Гантомная боль #maidan» тощо.

Увиразненню історичного плану майданної творчості слугує і значна ілюстративна база цих видань (в альбомах – до 80% обсягу), яка об'єктивує, конкретизує, увиразнює висловлювання, посилює глибину та масштабність його рецепції. Світлини по-своєму документують історичний перебіг Революції Гідності, спиняючи подеколи миті, котрі можуть осмислюватися роками, не вичерпуючи свого глибокого впливу на споглядальників. Малюнки (зокрема в текстах для юного читача), рисунки та інші допоміжні вираженнєві засоби допомагають авторам більш стисло сформулювати і яскравіше репрезентувати свої твори, зафіксувавши ними реалії часу, оформлювально-образотворчі рішення або якісь технічні моменти авторського нарративу. Утім, з ілюстраціями чи без них, література про Євромайдан тісно прив'язана до реальності, детермінована історично на всіх своїх структурних рівнях.

Ще однією важливою прикметою аналізованих текстів є їхнє виразне *соціально-політичне ангажування*. До прикладу, спостерігаємо в них фактично всю повноту змістової реалізації громадянського пафосу – патріотичного, політичного, соціального, як правило, донесеного ненав'язливо, нетенденційно, у щирому пориві інтелектуально-чуттєвого піднесення. Звісно, тут першочергово слід говорити про *майданну поезію* – тисячі віршів описового, сповідального, медитативного, сатиричного тощо характеру, в яких передусім акцентується аналітична позиція ліричного героя. Він прагне розібратися в неочікуваній «дезінтеграційній» ситуації; шукає можливості її виправлення – самоозначаю-

чись, співвідносячи свою позицію із владною та народною; публічно виголошує власні погляди, мирно опонує хибному курсу державців, долучається до всенародної мобілізації в боротьбі із силовою агресією влади проти мітингувальників, самозречено змагається на грані життя і смерті вже не тільки за ідеали Євромайдану, а й за людську гідність, яку намагається розчавити новоявлена кримінальна диктатура. В анотації до збірки «Євромайдан. Лірична хроніка» зауважується, що кровопролиття на Майдані – ця невинна свята жертва – стало для українського народу точкою неповернення, початком нового життя: *«Коли люди пережили шок від перших кривавих подій, гнів помсти й холоднокровність оборони, – почалося глобальне структурне осмислення нової дійсності. Поезія – це перші спроби зрозуміти, що відбулось»* [4, с. 2]. Власне, ця книга, яка вміщує 32 майстерні віршові твори, і починається з кульмінаційного моменту розстрілу Майдану:

* * *

*брами просто над нами
не сказати словами
ні ранку того ні рани
богдане богдане*

*лише прочанин
засіє
поле Твоє
Месіє*

*майбутнє цілком відчиниться
і навіть мале й піщане
одним з милосердь учиниться
ключ Божий богдан сольчаник
час обернеться трічі
ключ залишиться у замку*

*вітер повіє
голос покличе
богдане! сольчанику!*

*настане година
ключ
візьме як меч обіруч
Месія
і засія*

*кожне живе тепло
завше теплом було
впала сльоза на скло
і пропала тло*

небо і серце

(М. Кіяновська, про вбитого 20 лютого
28-річного львів'янина [4, с. 5–6]).

Далі в цій збірці «новозавітні» топоси Месії, жертви, стражденної матері, просвітлення, воскресіння осяюють кожен вірш – будь то плач за загиблими, співчуття горю людей, котрі втратили рідних, близьких, уявні монологи мужніх героїв Небесної Сотні, декламації живих борців за оновлення країни, слово до «стурбованої Європи», провіщення ще страшнішої тьми для України тощо. І цим утверджується ідея, що жива душа, позначена моральним законом, спроможна навести лад на своїй «землі обітованій»:

* * *

Лід під ногами кришиться і тріщить. Ти не вразливий, і це твій природний стан. В правій – бруківка, в лівій – фанерний щит: люди виходять битися на Майдан. Дим від пожежі стелиться в небеса, місто вдихає чортову каламуть. Мамо, не плачте! Мамо, я тут не сам. Нас тут, шаленців, янголи бережуть. Мамо, я усвідомив глобальну річ: рабське життя огидне, неначе твань. Кажуть, у нас тут ніби постала Січ, вся Україна труситься від повстань! Нас тут гартує полум'я і вода, ми приростаєм тілом до барикад. Врешті, ну що нам вдіє оця орда? Ми ж розучились рухатися назад. Нам не забракне мужності або сил – в люті морози тулчесь до багать. Мамо, у них в полоні наш Чорновіл. Треба ж комусь іти його визволять...

(О. Бик [4, с. 21]).

Євромайдан як «Високий Дух МЕТИ. / І меч Добра. / І клич Надії», «СЕРДЕЦЬ найвищу ВИСОТУ» [3, с. 7–8] трактує поетка Н. Дичка у своїй авторській збірці віршів «Знакове світло Майдану». Справжню євромайданну хроніку – від побиття студентів («Новорічна ялинка») до вознесення героїв («Небесна Сотня») – створює Д. Павличко в одному з поетичних циклів (на 22 поезії), який дав назву цілій його книзі – «Вірші з Майдану». «Або йди в Європу, або згинь!» [8, с. 22], – занотовує літератор початкову мету народного протесту, коли ще не було «тітушок» і снайперів. Одним із найбільших зібрань поезії про Революцію Гідності є чернівецьке видання «Небесна Сотня. Антологія майданівських віршів», де представлено твори понад 250 авторів (українською, російською, білоруською, польською, французькою та деякими іншими мовами). Це щира патріотика, тремтлива лірика, гостра й інколи доволі різка сатира, художньо інтерпретована різними за глибиною таланту митцями через релігійну, фольклорну, культурологічну, філософську образність. «Революційна поезія», зокрема гостросатиричного змісту (Ю. Винничука, О. Лю-

того, А. Полежаки), складає окремих цикл книги «Майдан. (Р)Еволюція духу» А. Мухарського. «Низьку» майданну лірику, навернену до його соціально-політичних підоснов та інших проблемних реалій, пропонує читачеві А. Бондар – збірка «Пісні пісні» тощо.

Прикметним для епіки *Революції Гідності* є потрактування Майдану-2 як надзвичайно вагомої, екзистенціально й онтологічно значущої, доленосної для України події – своєрідного постання нашої держави в «Новому Заповіті» (тут проводимо алюзію до поезії Лесі Українки «І ти колись боролась, мов Ізраїль...»). Так, Х. Лукашук, оповідаючи дітям у «Казці про Майдан» його метафоризовану фабулу, підсумовує: «І з крові героїв посеред Майдану проросло нове дерево. Воно розростається на півсвіту. У затінку його могутньої крони визріває нове життя. А вгорі – у синьому-синьому небі – кружляють божі голуби» [7]. Помічаємо, що письменниця розгортає замкнений (еліптичний) образ часу, у якому все, зрештою, повертається до своєї споконвічної телеологічності; Майдан у цьому наративному полі втілює Україну, дерево (життя) – її новоосвячену кров'ю обов'язково щасливу подальшу долю.

М. Рудневич у повісті «Я з Небесної Сотні» й А. Кокотюха в романі «Вогняна зима», підкреслюючи переломну роль Революції Гідності в українській історії, застосовують прийом «оберненого» хронотопу – зворотного відліку часу до початку «майданного» періоду в житті центрального персонажа твору: з ним настає зовсім нова історія, саме для якої, можливо, герой і був народжений.

Умасштабнює епічний пафос у названих творах та деяких інших романах про Євромайдан, як-от В. Амеліної, використання прологу й епілогу, які, обрамлюючи конкретну фабулу, долучають її до історичної нескінченості буття, позиціонують як етап, вибраний із-поміж інших через його особливу синергетику. Герої Євромайдану прагнуть із хаосу життя виформувати порядок, і якщо їм не вдається поки що впорядкувати суспільний лад – приміром, домогтися законності та правосуддя для всіх, то принаймні індивідуальний моральний закон (це засвідчує ситуація вибору, в яку ті потрапляють) вони сповідають неперушно.

Відтак соціально-політичне ангажування, про яке ми говорили вище як про об'єктивну ознаку творів про Революцію Гідності, зовсім не збіднює їхньої художньої якості. Висока етичність, шляхетність, інтелектуальність героїв Євромайдану, котрі в неперервному просторі українського письменства стають новітніми носіями «духовного аристократизму» діячів Розстріляного Відродження й шістдесятницького

руху, формують ауру зацікавлення й довіри до тексту, природне вживання в його площину.

Окремо варто сказати про *новаторський характер* літератури про Революцію Гідності, особливо помітний на фоні нашого не надто активного до мистецьких реформ часу й письменства. Це її «*сингармонійність*»: міксовість, метажанровість, діалогічність, поліфонічність, кінчевість, колоніальний бунт, філософізація, мультикультуральність, відкритість до «іншого» тощо, які, у принципі, далеко не нові в культурі, чи не вперше у вітчизняному письменстві так активно разом задіюються до висвітлення конкретної теми. Унаслідок цього література про Євромайдан набуває художньої та естетичної багатовимірності, до того ж – за доволі короткий (кількарічний) проміжок часу, що може стати цікавим питанням у процесі осмислення креативності доби, митця, фундаменту й умов творчості, як і в пізнанні особливостей українського національного духовного буття на зламі історії.

У цілому ж література про Революцію Гідності засвідчує надзвичайну волю нашого народу до оновлення життя країни й розбудови держави, готовність людей захищати омріяні ідеали, репрезентовані під прапором Євросоюзу як загальнолюдські цивілізаційні цінності, всіма своїми силами. Крім того, вона, безумовно, оголює чимало болючих проблем, перед якими нині постала Україна. Ці тексти дають щедрий плід розумовий і серцю читача, роблять із нього людину гартованого духу та чулої душі, допомагають викристалізувати образ майбутнього.

Література

1. Виклики історії: Революція Гідності. Підготовка до ЗНО з історії України [Електронний ресурс] // Академія. – Режим доступу : <http://zno.academia.in.ua/mod/book/view.php?id=3350>. – Назва з екрана, 10.11.2015.
2. Дацюк С. Цивілізаційний контекст української революції [Електронний ресурс] / Сергій Дацюк // «І». – Режим доступу : http://www.jimagazine.lviv.ua/2015/Datsyuk_Cyvilizacijnyj_kontekst_ukrain_revolucii.htm. – Назва з екрана, 10.11.2015.
3. Дичка Н. Знакове світло Майдану : збірка поезій / Надія Дичка. – К. : Смолоскип, 2014. – 48 с.
4. Євромайдан. Лірична хроніка. – Брустурів : Дискурс, 2014. – 48 с.
5. Киридон А. Євромайдан/Революція Гідності: причини, характер, основні етапи / Алла Киридон // Історична пам'ять. – 2015. – Вип. 33. – С. 17–32.
6. Літопис самовидців: Дев'ять місяців українського спротиву / авт. проекту О. Забужко, упор. Т. Терен ; передм. С. Алексієвич. – К. : КОМОРА, 2014. – 312 с.+24 іл.
7. Лукашук Х. Казка про Майдан / Христина Лукашук. – Львів : Видавництво Старого Лева, 2014. – 36 с.

8. Павличко Д. Вірші з Майдану / Дмитро Павличко. – К. : Основи, 2014. – 176 с.

9. Поліщук Я. Ефект Євромайдану і література / Ярослав Поліщук // Слово і Час. – 2015. – № 10. – С. 3–18.

10. Список книг про Євромайдан [Електронний ресурс] / Вікіпедія. – Режим доступу : https://uk.wikipedia.org/wiki/Список_книг_про_Євромайдан. – Назва з екрана, 10.11.2015.

Halyna Bilyk

SPECIFICITY OF PRESENTING THE REVOLUTION OF DIGNITY IN UKRAINIAN LITERATURE OF 2013–2015

The current article interprets the Ukrainian literature of 2013–2015 dedicated to the Revolution of Dignity, or Euromaidan. The author outlines five main groups of thematic publications: lyrics of Maidan; epos of Maidan; chronicle of events and photo albums in particular; books of memory; journalism of Maidan. The researcher pays a special attention to genre typology of literary and art works, their problems, thematic and ideological content and stylistic searches of litterateurs. It is observed that the literary works on this subject are notable for their historicism, non-fiction, the development of “history”, “chronicle”, “annals”, “notes” and “diary” as kinds of epic; they often are formed as a “mix” and hypertext containing illustrations as a significant component and have a clear social and political engagement.

Keywords: *Ukrainian Literature of 2013–2015, topic of Euromaidan, or the Revolution of Dignity, typology of publications, generic, historicism.*

Галина Билык

ОСОБЕННОСТИ ИЗОБРАЖЕНИЯ РЕВОЛЮЦИИ ДОСТОИНСТВА В УКРАИНСКОЙ ЛИТЕРАТУРЕ 2013–2015 ГОДОВ

Статья осмысливает украинскую литературу 2013–2015 годов, посвященную Революции Достоинства, или Евромайдану. Определяются пять основных групп тематических изданий: майданная лирика; майданный эпос; хроника событий, в частности фотоальбомы; книги памяти; публицистика Майдана. Особый акцент сделан на жанровых разновидностях литературно-художественных произведений, их проблемно-тематическом и идейном наполнении, стилевых поисках литераторов. Отмечается, что характерными для литературно-художественных произведений этой тематики есть историзм, нефикциональность, разработка «истории», «хроники», «летописи», «записок», «дневника» как видов эпоса; они часто построены как «микс» и гипертекст, содержат весомый иллюстративный компонент, имеют отчетливое социально-политическое ангажирование.

Ключевые слова: *украинская литература 2013–2015 годов, тема Евромайдана, или Революции Достоинства, типология изданий, генерика, историзм.*

Надійшла до редакції 11.11.2015 р.